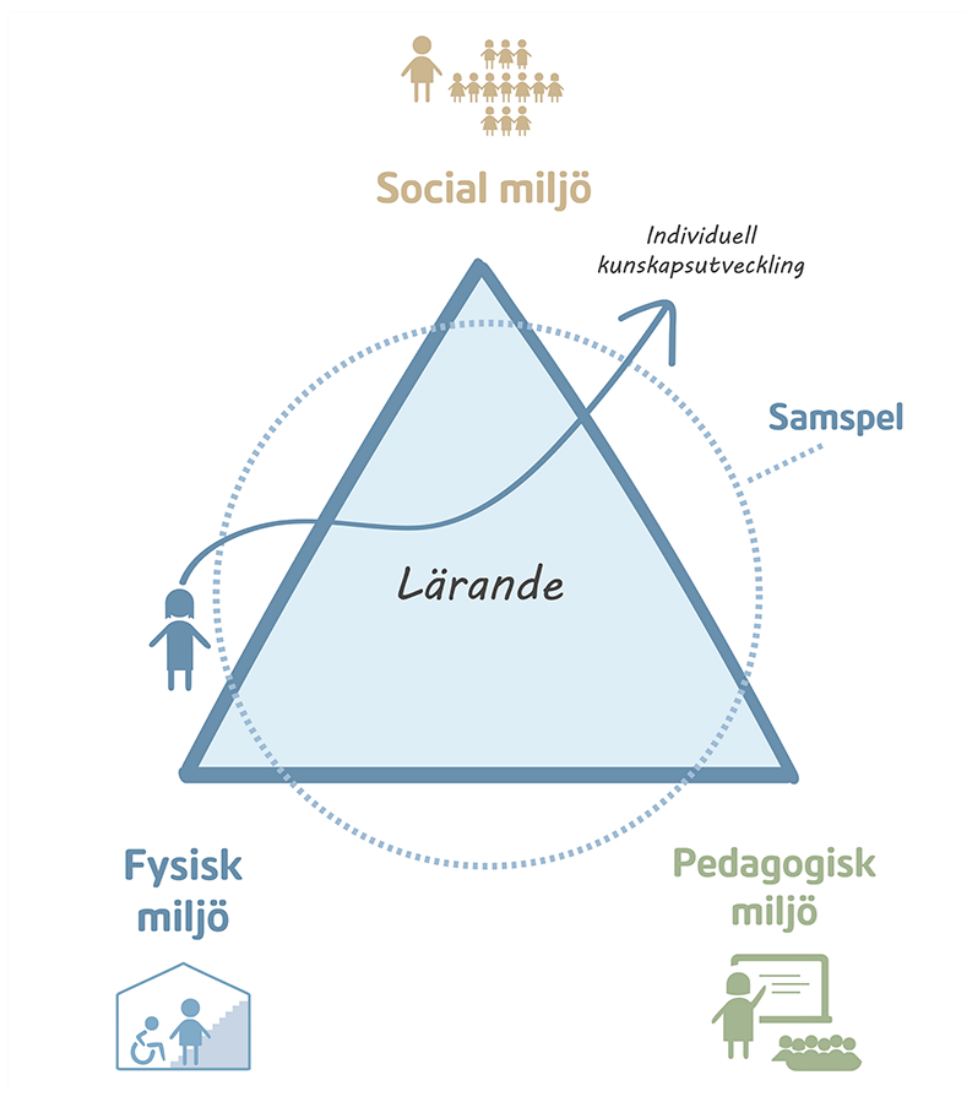

BARN- OCH GRUNDSKOLA BOG
Central elevhälsa

Utredning av en elevs behov av särskilt stöd

Innehållsförteckning

Generellt gällande utredning	3
Skäl till att utreda.....	3
Vad utredningen bör innehålla.....	3
Syfte.....	4
Dokumentation	4
Kartläggning	4
Bakgrund.....	4
Elevens syn på skolsituationen	4
Vårdnadshavares syn på skolsituationen	5
Organisationsnivå	5
Gruppnivå	6
Fysisk miljö.....	6
Pedagogisk miljö	6
Social miljö	6
Individnivå	7
Kunskapsutveckling.....	7
Närvaro.....	7
Utmärkande för situationer som fungerar	7
Utmärkande för situationer som inte fungerar	9
Andra gjorda utredningar	9
Arbete med extra anpassningar	9
Övrigt	9
Pedagogisk bedömning	10

Generellt gällande utredning

Skäl till att utreda

Om det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att eleven fått stöd genom extra anpassningar, ska detta anmälas till rektor. Rektor ska se till att behovet av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i skolsituationen samt om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga (Skollagen, 3 kap 7§).

Vad utredningen bör innehålla

En utredning av en elevs behov av särskilt stöd bör innehålla en kartläggning och en pedagogisk bedömning.

Utredningar av elevers behov av särskilt stöd kan vara olika omfattande. I en del fall kan en utredning göras relativt enkelt och snabbt. I andra fall krävs en mer grundlig utredningsinsats då elevens hela skolsituation behöver kartläggas och analyseras (Allmänna råden, Skolverket, 2014). Det viktiga är att skolan får fram det underlag som behövs för att kunna fatta beslut samt att endast ange relevant information.

Uppgifter till kartläggningen kan hämtas från lärare och övrig personals observationer av eleven i olika lärmiljöer, resultat av extra anpassningar, skoluppgifter, nationella prov, betyg och närvarorapporter. Det är även viktigt att ta del av elev och vårdnadshavares bild av skolsituationen. Skolan kan också samla information från tidigare utredningar och åtgärdsprogram, tidigare skola, underlag från elevhälsa samt information från psykologiska, sociala eller medicinska utredningsunderlag.

Enligt Skollagen ska samråd ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt (Skollagen, 3 kap 8§). Svårigheter i skolsituationen kan uppstå av många olika skäl. Det är därför viktigt att den samlade kompetensen inom elevhälsan bidrar med sin bild.

Syfte

Syftet med utredningen är att skolan ska få tillräckligt med underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka elevens behov av stöd är (Allmänna råden, Skolverket, 2014). När utredningen är klar ska det framgå om eleven är i behov av särskilt stöd eller om behovet kan mötas på annat sätt (till exempel reviderade extra anpassningar eller omorganisation).

Dokumentation

Vid dokumentation är det viktigt att undvika värderande och generaliserande beskrivningar som ”pigg och glad”, ”lat” eller ”omotiverad/saknar drivkraft”. Beskriv istället så konkret som möjligt vad som sker i olika situationer, vilka krav som ställs och vad eleven har svårt för. Upplevelsen av situationen kan skilja sig mellan olika personer, något som kan vara betydelsefullt att lyfta fram i utredningen. Redogör därför för vem som uttalar sig.

Exempel:

- *Eleven uttrycker att...*
- *I samtal med specialpedagog framkommer att ...*
- *Läraren i svenska menar att...*

Kartläggning

Syftet med kartläggningen är att skapa en tydlig bild av skolsituationen. I det här stödmaterialet finns exempel på områden och frågeställningar som kan vara till hjälp för att belysa situationer som man tidigare inte tänkt på eller reflekterat över. Redogör endast för den information som är relevant för att beskriva elevens skolsituation på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Bakgrund

I bakgrunden utreder skolan om det finns faktorer i elevens tidigare bakgrund som påverkar elevens nuvarande skolsituation. Sådana faktorer kan exempelvis vara skolbyten, stadiabyte eller lärarbyten. Det kan också handla om situationen på tidigare skola, tidigare åtgärdsprogram eller utredningar, samt tidigare frånvaro eller sjukdomsproblem. Andra exempel på bakgrundsfaktorer kan vara flytt eller flykt från annat land, tiden eleven varit i Sverige eller annat modersmål.

Elevens syn på skolsituationen

Det är angeläget att ta del av elevens egen syn på skolsituationen för att förstå hur skolan ska kunna anpassa lärmiljön. Viss information kanske redan finns tillgänglig medan annan behöver uppdateras eller utvecklas. Vid samtal med eleven kan skolan behöva fundera över vem som ska prata med eleven, vilka frågor som ska ställas och på

vilket sätt samtalet ska ske. I lägre åldrar, och i de situationer där kommunikationen upplevs vara en svårighet, kan det exempelvis vara lämpligt med bildstöd, skalor och andra metoder för att underlätta kommunikationen.

Exempel på områden som kan lyftas med elev:

- Ämnen/ämnesområden/situationer som eleven tycker är tydliga och lätta att förstå. Anledningar till detta.
- Ämnen/ämnesområden/situationer som eleven tycker är svåra att förstå/tar kraft och energi. Anledningar till detta.
- Elevens upplevelse av tidigare insatser.
- Elevens egna förslag på anpassningar i lärmiljön.

Vårdnadshavares syn på skolsituationen

Vårdnadshavares syn på skolsituationen kan vara värdefull i utredningsarbetet. Det är nödvändigt att det finns en lyhördhet gentemot de kunskaper som vårdnadshavare har gällande situationen. I de fall då vårdnadshavare motsätter sig utredning av elevens behov av särskilt stöd behöver skolan anstränga sig för att skapa tillit till skolans professionella bedömning. Skolan kan göra en utredning även om vårdnadshavare motsätter sig en sådan men bör alltid sträva efter gott samarbete (Skolverket, Allmänna råden, 2014).

Exempel på områden att lyfta tillsammans med vårdnadshavare:

- Vårdnadshavares bild av hur eleven upplever skolan
- Vårdnadshavares syn på tidigare insatser
- Vårdnadshavares funderingar och förslag gällande anpassningar i lärmiljön

Organisationsnivå

Beskriv om det finns faktorer på organisationsnivå som påverkar elevens förutsättningar i skolan.

- Organisation av undervisning (exempelvis resursfördelning, lokaler, schema)
- Organisation av rastverksamhet (exempelvis resursfördelning, lokaler)
- Organisation av fritidshem (exempelvis resursfördelning, lokaler)
- Gemensam pedagogisk grundstruktur

Exempel:

- *Från årskurs fyra har skolan ämnesläraresystem vilket innebär att...*
- *Det finns i dagsläget ingen organiserad rastverksamhet utan eleverna aktiverar sig själva och rastvakter finns på plats. Detta innebär...*

Gruppnivå

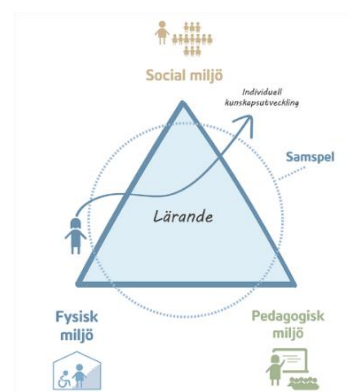
Beskriv vilka faktorer som påverkar elevens förutsättningar i skolan. Utgå utifrån de tre delarna i tillgängligt lärande: fysisk, pedagogisk och social miljö. Lyft faktorer som anses vara positiva för elevens utveckling samt om det finns faktorer på gruppnivå som missgynnar eleven.

Fysisk miljö

- möblering
- placering
- gruppstorlek
- förflyttningar mellan lektioner
- ljud, ljus och luft

Exempel:

I det klassrum där Agnes har många teoretiska ämnen står borden i grupper om fyra. Längst bak i klassrummet finns också enskilda arbetsplatser där man vid olika tillfällen kan få möjlighet att arbeta mer ostört. Arbetsplatserna begränsar yttre stimuli då de är placerade vid en vägg, har skärmar och det finns tillgång till hörselkåpor. Agnes sitter ofta...

Pedagogisk miljö

- Pedagogiska metoder i olika lärmiljöer
- Antal pedagoger som gruppen möter
- Längd på genomgångar/föreläsningar
- Uppstart/avslut av lektion
- Schema (tidiga/sena dagar/håltimmar)

Exempel:

Det varierar hur lektionerna startar. Det finns ingen gemensam struktur för hur man inleder lektionerna. Vissa lärare skriver upp mål och syfte på tavlan medan andra inleder med en startuppgift som eleverna börjar med direkt.

Social miljö

- Gruppklimat, gruppsammansättning
- Samarbete mellan elever och pedagoger
- Fri eller strukturerad aktivitet
- Rutiner och regler

Exempel:

Under förra läsåret pågick ett flertal intensiva konflikter i gruppen. Eleven var inblandad i flera av dem. Kurator arbetade med gruppstärkande övningar samt hade enskilda samtal. Situationen lugnade ner sig avsevärt men motsättningarna kvarstår. Konflikter sker främst på raster eller utanför skoltid men påverkar ibland samtalsklimatet i gruppen även på lektionstid. Arbetet med att skapa ett gott klimat i gruppen ses som en prioriterad uppgift.

Individnivå

Beskriv vilka faktorer på individnivå som påverkar elevens förutsättningar i skolan.

Kunskapsutveckling

Beskriv elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven i samtliga ämnen. Det kan vara betydelsefullt om alla lärare som undervisar eleven möts för att göra en gemensam analys av vad eleven behöver utveckla samt vilka faktorer som gynnar respektive missgynnar elevens utveckling mot kunskapsmålen.

Exempel:

- Ämnen som eleven når målen i
- Ämnen som eleven befaras att inte nå målen i
- Kunskapskrav som eleven befaras ha svårt att nå
- Sammanfattning av gynnande och missgynnande faktorer för kunskapsutvecklingen

Närvaro

Beskriv elevens närvaro i skolan. Skolan kan behöva analysera både närvaron och frånvaron för att se vilka mönster som finns. Genom att göra kartläggningen kan skolan upptäcka om det finns flera orsaker till frånvaron och kan då lättare se vilka insatser som behöver tillsättas.

Exempel:

- Frånvaro i procent samt period som avses
- Vilka dagar/lektioner/aktiviteter/tider eleven är närvarande
- Vilka dagar/lektioner/aktiviteter/tider eleven är frånvarande/sena ankomster
- Identifierade anledningar till både närvaro och frånvaro

Utmärkande för situationer som fungerar

Beskriv olika situationer i lärmiljön där elevens lärande fungerar. Det kan vara situationer i undervisningen men även på raster och övrig tid i skolan. I beskrivningarna kan skolan redogöra för vad som händer och vad man tror kan vara anledningen till varför det fungerar. Belys situationen utifrån fysisk, pedagogisk och social miljö samt lyft elevens egna förmågor och styrkor i sammanhanget. De fungerande situationerna kan ligga till grund för det fortsatta arbetet framåt.

- När fungerar det? (Specifikt ämne, tid på dagen etc.)
- Varför fungerar det? (fysisk, pedagogisk, social miljö samt elevens egna förmågor)

Fysisk miljö	Pedagogisk miljö	Social miljö
<ul style="list-style-type: none"> • Möblering • Placering • Gruppstorlek • Förflyttningar mellan lektioner • Ljud, ljus och luft 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogiska metoder i olika lärmiljöer • Antal pedagoger som gruppen möter • Längd på genomgångar/föreläsningar • Uppstart/avslut av lektion • Schema: tidiga/sena dagar, håltimmar etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gruppklimat • Gruppsammansättning • Samarbete mellan elever och pedagoger • Rutiner och regler • Fria eller strukturerade aktiviteter

Elevens egna förmågor
<ul style="list-style-type: none"> • Be om hjälp • Försöka trots motgångar • Språklig förmåga (kunna hålla en röd tråd i tal/skrift, ordförråd, språkförståelse, uttrycksförmåga muntligt respektive skriftligt etc.) • Ta eget ansvar • Påbörja, genomföra och avsluta uppgift • Resonera och dra slutsatser • Koncentrationsförmåga • Socialt samspel (samarbeta/vänta/se andras perspektiv/turtagning/initiativförmåga etc.) • Förstå instruktioner (flera led/muntliga/ skriftliga/individuellt/i grupp) • Hålla tider/hålla ordning på sina saker • Flexibilitet (planerade eller oförutsedda förändringar, etc.) • Hantera olika sinnesintryck (ljus, ljud, beröring, lukt och smak) • Adaptiva förmågor (vardagsförmågor; gå på toaletten, hygien, klä på sig etc.) • Motoriska förmågor • Kognitiva förmågor (tänka abstrakt/minnas/befästa kunskap/lösa problem etc.) • Andra förmågor

Exempel:

- *I engelska har läraren strukturerat grupparbeten genom att tilldela Samira ett uppdrag som inte innebär alltför stora krav på flexibilitet och samarbetsförmåga.*
- *I SO upplevs Joel som både delaktig och koncentrerad. Läraren tror att det delvis beror på att genomgångarna hålls korta och att man ofta får diskutera. Detta gör att Joel lättare fokuserar på det som ska göras, han har också lättare för att formulera sina kunskaper muntligt.*

Utmärkande för situationer som inte fungerar

Beskriv olika situationer i lärmiljön som är svåra för eleven. Det kan vara situationer i undervisningen men även situationer på raster och övrig tid i skolan. I beskrivningarna kan skolan redogöra för vad som händer och vad man tror kan vara anledningen till varför det inte fungerar. Belys situationen utifrån fysisk, pedagogisk och social miljö samt titta närmare på vilka förmågor som eleven behöver stöd i att utveckla.

- När fungerar det inte? (specifikt ämne, tid på dagen etc.)
- Hur visar det sig? (varaktighet, omfattning, konsekvenser etc.)
- Varför fungerar det inte? (fysisk, pedagogisk, social miljö, elevens egna förmågor)

Se stödfrågor under rubriken “Utmärkande för situationer som fungerar”

Exempel:

- *När skolarbetet förväntas ske individuellt och självständigt har Oskar stora svårigheter att behålla koncentration och fokus. När klassen till exempel får möjlighet att sitta utanför klassrummet och arbeta går Oskar ofta ut för att arbeta men tenderar då att göra annat. Detta resulterar i att uppgifterna inte blir gjorda och Oskar uttrycker att detta stressar honom.*
- *Utifrån observationer gjorda av lärare och övrig personal upplevs Sara nu oftare bli arg och frustrerad. Det händer flera gånger per dag. Sara tycks enligt personalen reagera på förändringar och på ljud. När det är höga ljud på raster och på idrottslektionerna håller Sara för öronen och skriker ”håll tyst”. Om ljudet inte dämpas kan det hända att Sara knuffar till den som står närmast eller den som utför ljudet.*

Andra gjorda utredningar

Ange om det har gjorts psykologiska, sociala eller medicinska utredningar där resultatet påverkar elevens skolsituation. Ange i så fall vem eller vilka som har gjort utredningarna, vilken befattning den eller de personerna har samt vilket datum utredningarna gjordes.

Arbete med extra anpassningar

Beskriv vilka extra anpassningar som har gjorts och vilka resultat de har gett.

Övrigt

Ange annan information som skolan anser är relevant för att bidra till helhetsbilden av elevens skolsituation.

Pedagogisk bedömning

När kartläggningen är klar och sammanställd görs en pedagogisk bedömning. Den görs med fördel tillsammans med de lärare och övrig personal som varit involverade i kartläggningen. Det handlar om att försöka se mönster, hitta de främsta framgångsfaktorerna samt titta på hur skolan på bästa sätt kan möta elevens behov i de situationer som är svåra. Tyngdpunkten bör ligga på hur skolan kan utforma och anpassa lärmiljöerna på olika nivåer för att skapa förutsättningar för den enskilda eleven. Det behöver tydligt framgå omfattningen på behoven, det vill säga om eleven är i behov av särskilt stöd eller inte. Dokumentationen kan med fördel göras kortfattad (Skolverket, Allmänna råden, 2014). Den pedagogiska bedömningen bör innehålla en sammanfattning och analys samt en bedömning av behov.

Sammanfattning och analys

I sammanfattningen och analysen kan skolan lyfta fram det som främst påverkar elevens förutsättningar i skolsituationen.

Exempel:

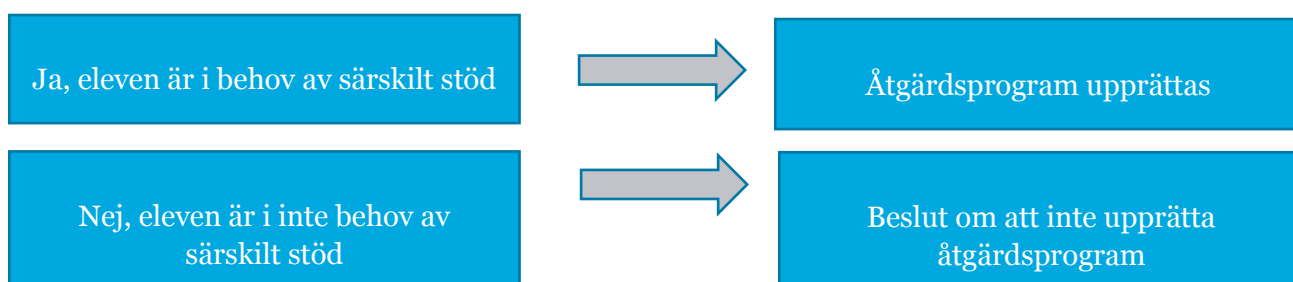
- *På organisationsnivå är det främst... som påverkar elevens förutsättningar i skolan...*
- *På gruppnivå...*
- *På individnivå...*
- *De situationer som fungerar väl utmärks av...*
- *I de situationer som är svåra för eleven ser vi ett behov av...*

Bedömning och behov

I bedömningen ska det framgå om eleven är i behov av särskilt stöd eller om behovet kan mötas på annat sätt (till exempel reviderade extra anpassningar eller omorganisation).

Exempel:

- *En del stödbehov är omfattande och behövs under längre tid, vilket medför att det räknas som särskilt stöd. Det handlar om...*
- *Vi gör bedömningen att behoven går att möta genom extra anpassningar i form av...*

Båda besluten kan överklagas.